

БЕЛЕШКЕ И ОСВРТИ

УДК 725.54(497.16)

Младен Црногорчевић, *Цркве и манастири*,
Будва-Пашићровићи-Грбаљ, Будва, ЈУ Народна библиотека
Будве, 2022, приредиле: Гордана Љубановић и Маја
Симоновић, 118 стр.

У издању Народне библиотеке Будве појавила се књига Младена Црногорчевића (1863-1902) у којој су објављена три прилога који садрже обухватни историјски преглед цркава и манастира на тлу будванског подручја, из година са краја XIX и самог почетка XX века.

Учитељ по позиву, родом из Пераста, под утицајем племените потребе да се сакупи и од заборављања и од пропадања заштити што већи број података који су живо сведочанство не само црквене већ и опште историје овога краја, културе, уметности, вере, народног живота и др, Младен Црногорчевић је за своје време начинио прави подвиг, вредан пажње и у свом, и у каснијим временима. Са разумевањем, у духу систематичног истраживања свих видова културног живота, која су била предмет многих посленика од почетка XIX века (поменуто је да су му најближи пример били рад и систематичност Валтазара Богишића и Вука Караџића) и у коме су, у другим областима, веома осмишљено учествовали блиски претходници, Вук Поповић, Вук Врчевић (на пољу народнога стваралаштва), Црногорчевић се окренуо „материји” која је, по свему, била можда најприсутнија у човековом животу, а која је, и поред појединачних написа о црквама и манастирима, остајала недовољно сагледива и обухватна.

Читаву једну деценију (од 1892. до смрти) Црногорчевић је био посвећен истраживању сакралне традиције на територији Боке Которске. Запажени су били његови написи о црквама, гробљима, рушевинама, сачуваним деловима ризница разних манастира на Превлаци: о гробницама на Превлаци с почетка друге половине XIV века, посебно о плочи српског заповедника Ђураша у Скрадину, на којој је поменут и цар Душан (*Старинске гробнице на Превлаци*, Старинар, 1892); о историјама локалитета, легендама, сачуваним плочама са натписима, латинским, потом ранијим и касним средњовековним (*Михољски збор у Боци Кошорској*, Старинар, 1893, *Весник Српске цркве*, 1895); о цркви Свети Никола у Баошићима, са детаљним описом цркве, иконостаса, хора, гробља, по-

родичне гробнице Црногорчевића (Просвјета [Цетиње], 1897); о натпису Богородичине цркве на Бешки (датирање натписа из XV века и др, Глас Црногорца, 1901) и др.

У свеукупном бављењу историјом цркве на територији Боке Которске, највреднији је онај део који је био резултат Црногорчевићевог настојања да представи целину и пребогату сакралну традицију у много чему јединствене целине Будве, Паштровића и Грбља. Свакако је од значаја за овај његов подухват, који јесте оствариван поступно, у појединачним целинама, била од важности околност што је своје најбоље радне године у, иначе, кратком животу, од 1883. до 1894, провео као учитељ у Грбљу (Пријеради) и Кртолима (Радовићи), на самом извору споменика које је описивао и чију је историју истраживао.

Приређивачи ове књиге, Гордана Љубановић и Маја Симоновић препознали су вредност Црногорчевићевог рада, и по ономе што је у својим описима обухватао и по начину како је то радио. Са великим разлогом су објединили његове вредне прегледне „историје” цркава и манастира у Будви, Паштровићима и Грбљу, које је, као посебне целине, поуздано, акрибично, са добром основом проучене литературе, са палеографским знањима, са одличним позавањем материје, на основу савесног испитивања на терену, изнео у студијским прегледима, објављеним независно: *Цркве и манастири у ойћини будванској* (Гласник православне далматинске цркве, Задар, 1901) – Будва; *Манастири иашћировски у Боци которској* (Старинар, Београд, 1895); *Цркве у Грбљу* (Гласник православне далматинске цркве, Задар, у 1902-1903, у наставцима). Неки од ових прилога су већ и раније поново објављени, но њихова потпуна вредност и значај сагледавају се тек у целини ове књиге. Крећући се систематично, од локалитета до локалитета, од једне до друге цркве, од гробља до гробља, са ослонцем на историју и црквену историју, на богату традицију, на вредне споменике, на многобројне артефакте, Црногорчевић је исписивао драгоцену сведочанство о прошлости Будве, Паштровића и Грбља. Посебна вредност ове „историје” је у томе што ни у чему није застарела, што је највећа залога њеном трајању.

Књига је употпуњена темељном рецензијом Црногорчевићевих прилога Луције Ђурашковић, у којој је са поузданим познавањем материје и значаја његовога рада заокружена ова драгоцену „историја”, која је, сама по себи, обележила време од неколико векова.

Злата Д. Бојовић*

Српска академија наука и уметности

Одељење језика и књижевности

Кнеза Михаила 35

1100 Београд

*bojoviczlata@gmail.com